

УДК 81: 81'42

DOI <https://doi.org/10.17721/fovia.philologica/2024/8/10>

Лариса СНИГУР

аспірантка, Національна академія Служби безпеки України, вул. М. Максимовича, 22, м. Київ, Україна, 03066

ORCID: 0000-0001-8412-3734

larisa.snigur7@gmail.com

Бібліографічний опис статті: Снігур, Л. (2024). Трансформація наративного дискурсу щодо волонтерської діяльності в медійному просторі України (лютий 2022 р. – жовтень 2024 р.). *Folia Philologica*, 8, 79–90, doi: <https://doi.org/10.17721/fovia.philologica/2024/8/10>

ТРАНСФОРМАЦІЯ НАРАТИВНОГО ДИСКУРСУ ЩОДО ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МЕДІЙНОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ (ЛЮТИЙ 2022 Р. – ЖОВТЕНЬ 2024 Р.)

Медіадискурс як універсальна категорія сучасного комунікативно-інформаційного дискурсу, що відображає актуальні настрої суспільства в різних сферах діяльності – політиці, економіці, культурі тощо, є важливою складовою частиною життя модерного суспільства і репрезентантом змін, які в ньому відбуваються. Він прагматично орієнтований на формування спільних цінностей у суспільстві, інформування і висвітлення актуальних для нього соціальних проблем, задає вектор сприйняття подій, які відбуваються у фізичному просторі. Важливим складником інформаційного простору є існування і просування в ньому системи наративів як форми осмислення і представлення реальності, як інструментів єднання нації і формування її стійкості в умовах гібридної війни. Формування і актуалізація в медіапросторі нових важелів і поведінкових патернів є інструментом мінімізації ризиків зовнішнього деструктивного впливу на суспільство. В умовах російської агресії актуальними є питання єднання нації, просування українських цінностей і пріоритетів, висвітлення сформованого європейського вектору руху. Мета статті – на основі дискурс- і контент-аналізу з використанням технології Великих Даних дослідити дискурсоутворювальну роль концепту ВОЛОНТЕР у формуванні і трансформації наративного дискурсу щодо волонтерської діяльності в медійному просторі України за період повномасштабного вторгнення Росії в Україну. Дослідження здійснено за допомогою інформаційно-аналітичного сервісу Attack Index, який дозволяє визначати ступінь інформаційного резонансу або небезпеки інформаційних потоків за обраними темами/персоналіями. Дослідження проводилося у часових межах повномасштабного вторгнення РФ в Україну – 24.02.2022 р. – жовтень 2024 р. Ключовими запитами обрано форми волонтер, волонтерк. Контент-аналіз проведено на матеріалі 524 тис. 958 українськомовних публікацій. Визначення періодів інформаційної активності за ключовими формами волонтер, волонтерк дозволило прослідкувати зміну стратегічних наративів щодо волонтерської діяльності у період повномасштабного вторгнення РФ в Україну. Зафіксовано появу нових наративів оперативного рівня, поштовхом до розгортання яких є події у фізичному просторі. Проведений аналіз дозволив визначити лексичні маркери впровадження наративів стратегічного рівня, які представлені концептуально-тематичними групами – репрезентаторами концепту ВОЛОНТЕР. Концептуально-тематичні групи відображають як суб'єктів діяльності, їхні дії та риси, так і об'єкти діяльності та їхні дії, а також дії суспільства і влади щодо волонтерів.

Ключові слова: наративний дискурс, наратив стратегічний, наратив оперативний, концептуально-тематичні групи, вербалізатор концепту.

Larysa SNIHUR

PhD student, National Academy of the Security Service of Ukraine, M. Maksymovycha str., 22, Kyiv, Ukraine, 03066

ORCID: 0000-0001-8412-3734

larisa.snigur7@gmail.com

To cite this article: Snihur, L. (2024). Transformatsiia naratyvnoho dyskursu shchodo volonterskoi diialnosti v mediinomu prostori Ukrainy (liutyi 2022 r. – zhovten 2024 r.) [Transformation of Narrative Discourse on Volunteering in the Media Space of Ukraine (February 2022 – October 2024)]. *Folia Philologica*, 8, 79–90, doi: <https://doi.org/10.17721/fovia.philologica/2024/8/10>

TRANSFORMATION OF NARRATIVE DISCOURSE ON VOLUNTEERING IN THE MEDIA SPACE OF UKRAINE (FEBRUARY 2022 – OCTOBER 2024)

Media discourse, as a universal category of modern communicative and informative discourse reflecting current sentiments of society in various spheres of activity – politics, economics, culture, etc., is an important component of modern society and a representation of the undergoing changes. It is pragmatically oriented towards the formation of common values in society, informing and highlighting social issues that are relevant to society, and setting the vector for perceiving events that take place in physical space. An important component of the information space is the existence and promotion of a system of narratives as a form of comprehension and representation of reality, as tools for uniting the nation and building its resilience in the context of hybrid warfare. Formation and actualisation of new levers and behavioural patterns in the media space are tools to minimise risks of external destructive influence on society. In the context of Russian aggression, the topic of unity of Ukrainian society, promotion of Ukrainian values and priorities, and coverage of the established European vector of movement is a key one. The purpose of the article is to study the discourse-forming role of the VOLUNTEER concept in shaping and transforming the narrative discourse on volunteering in the media space of Ukraine during the period of Russia's full-scale invasion of Ukraine, based on discourse and content analysis using Big Data technology. The study was carried out using the Attack Index information and analytical service, which allows determining the degree of information resonance or danger of information flows on selected topics/persons. The study was conducted within the timeframe of Russia's full-scale invasion of Ukraine – 24.02.2022 – October 2024. The content analysis was performed on the basis of 524,958 Ukrainian-language publications. Identification of the periods of information activity by key forms of volunteers allowed us to trace the change in strategic narratives about volunteering during the period of Russia's full-scale invasion of Ukraine. The emergence of new narratives at the operational level, triggered by events in the physical space of the emergence, was recorded. The analysis allowed to identify lexical markers of strategic-level narratives being introduced and represented by conceptual and thematic groups, representatives of the VOLUNTEER concept. The conceptual and thematic groups reflect the subjects of activity, their actions and features, and the objects of activity and their actions, as well as the actions of society and authorities towards volunteers.

Key words: narrative discourse, strategic narrative, operational narrative, conceptual and thematic groups, verbaliser lexemes.

Актуальність проблеми. Динаміка сучасного медійного простору відображає швидкість змін у фізичному просторі, вразливість суспільства і потребу формування його стійкості до викликів, які з'являються в умовах інформатизації та медійного консюмерізму. Медіадискурс як універсальна категорія сучасного комунікативно-інформаційного дискурсу, що відображає актуальні настрої суспільства в різних сферах діяльності – політиці, економіці, культурі тощо, є важливою складовою частиною життя сучасного суспільства і репрезентантом змін, які в ньому відбуваються. Він прагматично орієнтований на формування спільних цінностей у суспільстві, інформування і висвітлення актуальних для суспільства соціальних проблем, задає вектор сприйняття подій, які відбуваються у фізичному просторі. Важливим складником інформаційного простору є існування і просування в ньому системи нарративів як форми осмислення і представлення реальності, як інструментів єднання нації та формування її стійкості в умовах гібридної війни. Формування й актуалізація в медіапросторі нових важелів і поведінкових патернів є інструментом мінімізації ризиків зовнішнього деструктивного впливу на суспільство. В умовах російської агресії актуальним є тема єднання укра-

їнського суспільства, просування українських цінностей і пріоритетів, висвітлення сформованого європейського вектору руху. Волонтерство, як складова частина розбудови сучасного українського громадянського суспільства, як інструмент єднання нації в умовах війни, формування нової системи цінностей та елемент стійкості суспільства в умовах гібридної агресії РФ, а також інструмент реагування суспільства на виклики і кризові ситуації, є важливим складником українського медіапростору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних наукових дослідженнях нарратив розглядається як методологічний інструментарій стратегічних комунікацій (Дубов, 2016; Сивак, 2019), як контентна основа міжнародних стратегічних комунікацій (Зикун, 2020), як національні історії в умовах процесу глобалізації (Віднянський, 2013; Верменич, 2013). Досліджуються медіаорієнтовані нарративи, які унаочнюють трансформації сучасного інформаційного простору суспільства, їхні технологічні й функціональні особливості (Медіанаративи, 2022). Лінгвісти досліджують питання деструктивного впливу антиукраїнських нарративів, які РФ спрямовує на підрич ключових політичних орієнтирів країни та зниження когнітивної стійкості українського суспільства

в умовах війни (Динаміка російських нарративів про Україну та їх експорт в український медіапростір, 2021), когнітивний вимір нарративної організації інформаційного простору (Почепцов, 2017; Компанцева, 2020; Снитко 2020; Яворська, 2021).

Останніми роками набуває актуальності методика нарративного дискурс-аналізу – методу дослідження, який фокусується на вивченні нарративів та їхніх структури, змісту і функцій у медіапросторі. Вона спрямована на аналіз, як історії формують у суспільстві сприйняття реальності та як вони впливають на ідентичність, соціальні відносини і культурні норми його представників (Снитко, 2022; Юськів, 2020). Медійний простір періоду повномасштабного вторгнення досліджено з позицій нарративного дискурс-аналізу: визначено особливості формування нарративних стратегій російсько-української війни (Шульська, 2023; Марківська, 2022), маніпулятивний характер російських засобів масової комунікації (Ніколаєнко, 2020; Компанцева, 2024; Слухай, 2024).

Мета статті – на основі дискурс- і контент-аналізу з використанням технології Великих Даних дослідити дискурсоутворювальну роль концепту *ВОЛОНТЕР* у формуванні і трансформації нарративного дискурсу щодо волонтерської діяльності в медійному просторі України за період повномасштабного вторгнення Росії в Україну.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних лінгвістичних дослідженнях як дискурс- і нарративоутворювальні розглядаються концепти *ТОЛЕРАНТНІСТЬ* (Юдко, 2016), *БІЖЕНЕЦЬ* (Мільо, 2024). В умовах повномасштабного російського вторгнення актуальності набули концепти, що позиціонують національну картину світу українців, зокрема комунікативну стратегію національної стійкості. До концептів цієї групи відносимо концепт *ВОЛОНТЕР*, нарративоутворювальну роль якого досліджено за технологією Великих Даних.

Дослідження здійснено за допомогою інформаційно-аналітичного сервісу Attack Index. Сервіс дозволяє визначати ступінь інформаційного резонансу або небезпеки інформаційних потоків за обраними темами/персоналіями. База даних джерел для аналізу включає в себе соціальні мережі, медіаресурси, блоги, форуми. Автоматизований звіт на платформі інформа-

ційно-аналітичного сервісу Attack Index містить дані щодо наявності інформаційної активності, інформацію щодо ретроспективи та динаміки негативної тональності публікацій, ідентифікацію інформаційного впливу, візуалізацію інформаційних потоків та джерел, автоматизовані аналітичні звіти, вивантаження вихідних даних, автоматичне відслідковування інформаційних впливів, можливу аудиторію запиту.

Дослідження проводилося у часових межах повномасштабного вторгнення РФ в нашу Державу: 24.02.2022 р. – жовтень 2024 р. Ключовими запитами обрано форми *волонтер*, *волонтерк*. Контент-аналіз проведено на матеріалі 524 тис. 958 українськомовних публікацій (101 тис. 642 – позитивної конотації, 103 тис. 67 – негативної, 320 тис. 249 мають нейтральне забарвлення).

20 головних джерел (24 канал, Район.in.ua, Коментарі.UA, New Voice, MY.UA, Нововолинський портал, Телеграф.com.ua, Кр.ua, ZN.UA, Східний варіант, Інтерфакс-Україна, 20 хвилин, Укрінформ, Главред, Obzrevatel, Главком, Гордон, Добробат, Hromadske, Рубрика), де позиціоновано концепт *ВОЛОНТЕР*, переважно є всеукраїнськими новинними інтернет-виданнями (24 канал, ZN.UA, Укрінформ, Інтерфакс-Україна, Hromadske, Главком, Рубрика), всеукраїнськими інформаційно-аналітичними або соціально-політичними інтернет-виданнями (Коментарі.UA, New Voice, Телеграф.com.ua, Главред, Obzrevatel). За даними Інституту масової інформації 4 видання (New Voice, Укрінформ, ZN.UA, Hromadske) входять до Білого списку найякісніших онлайн-медіа. За результатами аналітики порталу SimilarWeb 6 видань (24 канал, New Voice, ZN.UA, Obzrevatel, Hromadske, Гордон) входять до 20-ки найпопулярніших українських онлайн ЗМІ.

Про актуальність і важливість представленості нарративів щодо волонтерської діяльності в українському інформаційному просторі також свідчить той факт, що в першу п'ятірку 20-ки джерел входить новинний агрегатор інформаційної картини України та світу MY.UA, стрічка новин якого формується з матеріалів видань-партнерів, що публікують новинний, аналітичний та розважальний контент.

Сентимент-аналіз довів, що повідомлення негативної конотації стосуються переважно діяльності волонтерів у ситуації війни, ризиків і небезпеки (рис. 1).

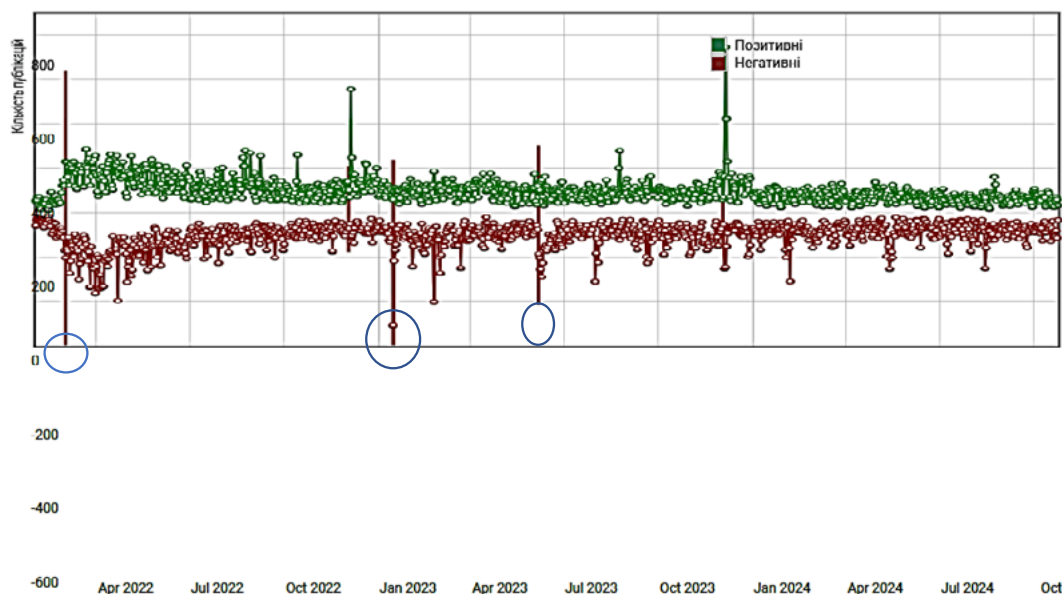

Рис. 1. Інформаційна динаміка за запитом волонтер із розподілом за позитивними (зелений колір) і негативними (червоний колір) публікаціями

Так, 15 січня 2023 року зафіксовано збільшення кількості публікацій, у яких згадувалися волонтери. Аналіз подій у фізичному просторі засвідчив, що це збігається з атакою на цивільну інфраструктуру і влучання в житлову багатоповерхівку у Дніпрі. Сентимент-аналіз зафіксував збільшення негативних повідомлень, у яких згадуються волонтери. Лексема-вербалізатор *волонтер* у цих текстах має як позитивну конотацію, якщо актуалізується значеннєвий компонент «рятувати людей»: *Понад добу триває пошукова операція у Дніпрі. Без спину працюють більш ніж 550 рятувальників, поліцейських, лікарів, комунальників, волонтерів* (2023.01.15, 19:43, Кривбасс On-Line); так і негативну, коли актуалізується значеннєвий компонент «небезпека, загибель»: *У Дніпрі через ракетний удар загинули дві подружки волонтерки* (2023.01.15, 15:46, Новое Время).

Збільшення повідомлень із негативною конотацією зафіксовано також у період із 7 по 8 червня 2023 року, що у фізичному просторі збігається зі знищенням греблі Каховської гідроелектростанції 6 червня 2024 року: *Для надання психологічної допомоги плануємо також залучити волонтерів-психологів. Окремо відбудеться зустріч із волонтерами нашої громади для координації наших дій* (2023.06.08, 16:04, Вараська міська рада); *На місці катастрофи працює велика кількість волонтерів. Окрім*

двох човнів команди, в цьому районі працювали ще шість плавзасобів і кілька десятків людей. Керівництво даною ділянкою роботи взяла на себе волонтер Лала Тарапакина. Ця територія повністю знаходиться під водою, рівень якої переважно близько чотирьох метрів (2023.06.08, 14:25, Вечірній Київ); *Волонтер у гумовому човні з врятованими тваринками у переносці. За словами волонтерів в офісному приміщенні на другому поверсі вони знайшли та евакуювали зачинену в кімнаті собаку, що перебувала в тяжкому стані* (2023.06.08, 14:25, Вечірній Київ).

Лексема-вербалізатор *волонтер* у наведених прикладах має позитивну конотацію, у ній актуалізовано значеннєвий компонент «допомога». Волонтери визначені як рівноправні суб'єкти, які беруть участь у наданні допомоги та рятуванні людей і тварин разом з рятувальниками й представниками влади.

Отже, повідомлення, що висвітлюють діяльність волонтерів, мають переважно позитивну конотацію, що є свідченням позиціонування концепту *ВОЛОНТЕР* як ціннісної смислової одиниці для української концептуальної картини світу, в основі якої є надання допомоги нужденним, рятування тих, хто в небезпеці.

За результатами контент-аналізу, зробленого за допомогою інформаційно-аналітичного сервісу Attack Index, визначено п'ять інформацій-

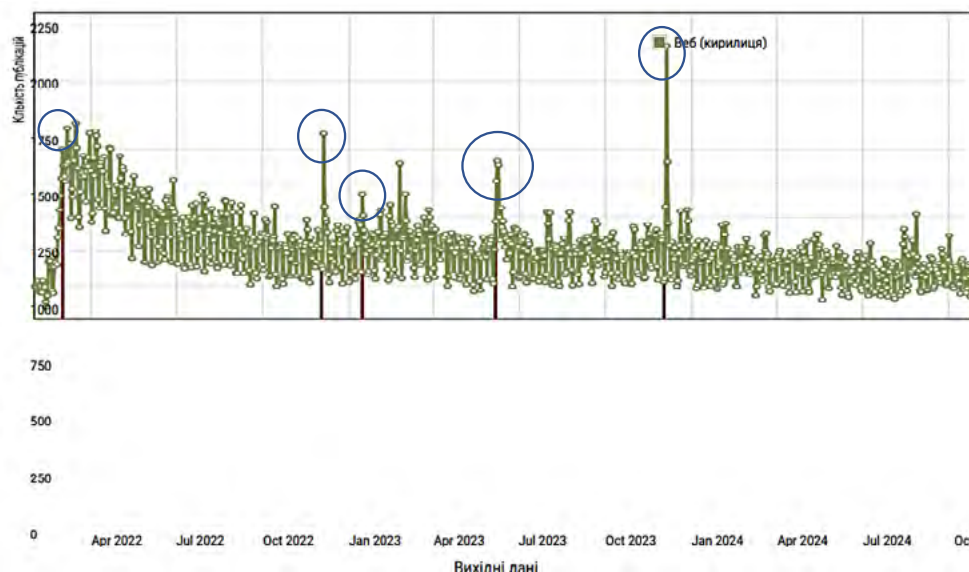

Рис. 2. Інформаційні сплески кількості публікацій за період, що досліджується

них сплесків, що можуть свідчити про наявність резонансних подій (рис. 2).

Визначені дати резонансних подій збігаються з кризовими ситуаціями в Україні, до вирішення яких волонтери активно долучалися, а також зі знаковими подіями для волонтерів:

- 2 березня 2022 (61 публікація) – бомбардування Харкова;
- 6 червня 2023 (54 публікації) – підриг Каховської дамби;
- 3 грудня 2023 (49 публікацій) – День волонтера;
- 15 січня 2023 (47 публікацій) – обстріл житлових будинків в Дніпрі;
- 3 грудня 2022 (44 публікації) – День волонтера.

Визначення періодів інформаційної активності за ключовими формами волонтер, волонтерка дозволило прослідкувати зміну стратегічних наративів щодо волонтерської діяльності у період повномасштабного вторгнення РФ в Україну (табл. 1).

Наративний дискурс щодо волонтерської діяльності за період повномасштабного вторгнення РФ в Україну зазнав певних змін. Так, у 2022 – 2023 рр. спочатку стихійно, а потім за підтримки органів державної влади та лідерів суспільної думки впроваджувався стратегічний наратив «Волонтери – потужна сила України». Наратив позиціонувався державними інформаційними ресурсами (офіційна сторінка

Президента України, УКРІНФОРМ), на рівні незалежних медіавидань соціально-політичної спрямованості, меседжів для суспільства від лідерів думок у соціальних мережах. Метою впровадження наративу було об'єднання суспільства задля Перемоги.

У 2022 році стратегічний наратив «Волонтери – потужна сила України» підтримувався наративами оперативного рівня:

- «Волонтери – символ єднання всіх українців заради Перемоги. Бути волонтером почесно»: *Волонтерство стерло межі між людьми, об'єднало різних за віком, за освітою, за професією. Сьогодні – свято всіх, хто не стоїть осторонь, розуміє ступінь відповідальності за майбутнє та всіляко допомагає країні, наближаючи той час, коли ми з радістю почуємо слово «перемога»* (2022.12.05, 16:32, Вінницька обласна рада); *Маленькі пластуни Дніпра привітали всіх волонтерів України, записавши на відео декламування вірша відомої української письменниці Вікторії Ніколаєнко «Волонтери»* (2022.12.05, 17:18, Тарас Грень Кореспондент Армія Inform). Лексичні маркери: *волонтерство стерло межі між людьми, об'єднало різних за віком, за освітою, за професією; привітали всіх волонтерів України.*

– «Влада, волонтери та бізнес координують свої дії задля порятунку людей»: *Волонтери Дніпра и области планируют направить гуманитарную помощь в Харьков. Об этом на бри-*

**Зміна стратегічних наративів щодо волонтерської діяльності
у період повномасштабного вторгнення РФ в Україну**

Роки	2022	2023	2024
Стратегічний наратив	Волонтери – потужна сила України		Волонтери – люди, які творять історію
Мета просування	Об'єднати суспільство задля перемоги		Активізувати підтримку волонтерів серед громадянського суспільства; Попередити про діяльність псевдоволонтерів
Наративи оперативного рівня	1. Волонтери та армія – єдина сила, яка впевнено рухає Державу до перемоги. ➡ 2. Волонтери – символ єднання всіх українців заради Перемоги. Бути волонтером почесно. ➡ 3. Країна-агресорка вбачає у волонтерах таку ж небезпеку, як і у військових. ➡ 4. Влада, волонтери та бізнес координують свої дії задля порятунку людей.	1. Волонтери та армія – єдина сила, яка впевнено рухає Державу до перемоги. ➡ 2. Волонтери – символ єднання всіх українців заради Перемоги. Бути волонтером почесно. 3. Країна-агресорка вбачає у волонтерах таку ж небезпеку, як і у військових. 4. – 5. Волонтери разом із рятувальниками і військовими рятують людей і тварин. ➡	1. Волонтери та армія – єдина сила, яка впевнено рухає Державу до перемоги. 2. – 3. Волонтери гинуть, коли намагаються допомогти людям. 4. – 5. Волонтери разом із рятувальниками рятують людей і тварин. 6. Волонтерські центри і хаби – місця, де об'єднується молодь. 7. Псевдоволонтери використовують довіру людей для збагачення та допомоги ворогу. Відомі українці долучаються до волонтерства.
Прагматичне спрямування наративного дискурсу щодо волонтерів	– Сформувати думку, що волонтери та армія рухають Державу до перемоги; – Позиціонувати волонтерство як ціннісний вимір українського суспільства; – Впровадити ідею відповідальності як державних інституцій, так і окремих громадян за допомогу постраждалим під час кризи; – Продемонструвати героїзм волонтерської діяльності; – Продемонструвати повагу до волонтерів на державному рівні.	– Сформувати думку, що волонтери та армія рухають Державу до перемоги; – Показати, що допомога нужденним під час кризи – відповідальність не тільки державних інституцій, а й громадян. – Сформувати думку, що російські окупаційні війська розглядають тих, хто намагається допомагати нужденним, як небезпеку для себе.	– Об'єднати волонтерів в організації, які працюють разом. – Сформувати думку, що волонтером може бути кожен – і відома людина, і дитина. – Показати, що допомога нужденним під час кризи – відповідальність не тільки державних інституцій, а й громадян. – Сформувати думку, що російські окупаційні війська вбивають тих, хто намагається допомагати нужденним.

финге розказала координатор штаба волонтерів Юлія Дмитрова, передає прес-служба Днепропетровської облгосадміністрації (2022.03.02, 19:09, Як стать волонтером); «Хочу подякувати киянам за витримку. За дотримання правил безпеки. Окремо хочу подякувати волонтерам. Які сьогодні і залучають допомогу, і доставляють її тим, кому потрібно, і готують обіди для наших захисників з тероборони» (2022.03.02, 22:59, kiev.klichko.org). Лексичні маркери: координатор штаба волонтерів, мер подякував киянам і волонтерам за підтримку.

– «Волонтери та армія – єдина сила, яка впевнено рухає Державу до перемоги»: Один із давніх помічників Бригади швидкого реагу-

вання Національної гвардії вінницький волонтер Віктор Іванков та його команда з благодійного фонду «ІТ для перемоги» передали декілька дронів, автомобіль та інші важливі речі військового призначення воїнам, котрі зараз виконують бойові задачі на найважчій ділянці фронту – в районі Бахмута (2022.12.03, 16:19, Міністерство внутрішніх справ України); «Ви завжди з бійцями передової, ви завжди з мешканцями населених пунктів на лінії вогню, які потерпають від війни й нужди. Ви завжди, часто ризикуючи власним життям і здоров'ям, у перших рядах. Щодня своєю жертвовою працею ви зміцнюєте нашу країну, формуєте майбутню зріду та відповідальну державу, в якій

обов'язок і служіння завжди будуть порядком денним», – заявив Буданов (2022.12.05, 12:39, Новинарня). Лексичні маркери: *волонтери передали дрони і автомобіль війнам; ви завжди з бійцями передової, ви завжди з мешканцями населених пунктів на лінії вогню.*

– «Країна-агресорка вбачає у волонтерах таку ж небезпеку, як і у військових»: *Під час обстрілу Херсону, який росіяни здійснили сьогодні під час евакуації мирних жителів, постраждали 9 людей, серед яких двоє працівників ДСНС, поліцейський, лікар та волонтер з Німеччини (2023.06.08, 18:02, Укрінформ); В червні 2022 року в окупованому Мелітополі російські військові викрали двох українських волонтерів – Ярослава Жука та Іллю Єніна (2023.06.08, 20:12, Останній Bastion). Лексичні маркери: *постраждав волонтер; викрали волонтерів.**

Поштовхом до формування стратегічного нарративу «Волонтери – потужна сила України» стало бомбардування Харкова 2 березня 2022 року. У цей період у медіапросторі стихійно сформувався нарратив «Влада, волонтери та бізнес координують свої дії задля порятунку людей» (рис. 3). Лексичні маркери: *СБУ, фонд і волонтери створили сервіс для збору, створено координаційний штаб з гуманітарних титань; Нова Пошта відкриває рахунки для перевезення гуманітарної допомоги (рис. 3).*

У 2023 році зберігається просування стратегічного нарративу «Волонтери – потужна сила

України», підтримка здійснюється нарративами оперативного рівня 2022 року:

– «Волонтери – символ єднання всіх українців заради Перемоги. Бути волонтером почесно»;

– «Волонтери та армія – єдина сила, яка впевнено рухає Державу до перемоги»;

– «Країна-агресорка вбачає у волонтерах таку ж небезпеку, як і у військових».

Зафіксовано появу нового нарративу оперативного рівня «Волонтери разом із рятувальниками і військовими рятують людей і тварин», поштовхом до розгортання якого стала подія у фізичному просторі – підриг Каховської дамби, затоплення українських сіл і міст.

Лексичні маркери впровадження нарративу стратегічного рівня «Волонтери – потужна сила України» представлені такими **концептуально-тематичними групами**:

– суб'єкти діяльності: *волонтери, волонтерські організації, психологи-волонтери, іноземні волонтери, ОВА, гуманітарна допомога АТБ, гуманітарний штаб, фонд «Повернись живим», бізнеси, Координаційний центр волонтерів, архієпархія УГКЦ, добровольці, міжнародні гуманітарні організації, громадські об'єднання, діти, пластуни, вчителі, небайдужі;*

– риси суб'єктів діяльності: *невтомні, небайдужі, активні, добрі, жертвовні, ті, хто підтримує і допомагає, чуйні люди із великим серцем, безкорисливі, щирі, самовіддані, справжні герої, відповідальні;*

Деталі за день за запитом волонтер country.ua 2022.03.02

1. Нова пошта відкриває рахунки для перевезення гуманітарної допомоги
Finance.UA
Обсяг сюжету: 59. Період: 2022.03.02 13:46 - 2022.03.02 22:30
2. СБУ, "Повернись живим" і волонтери створили ще один сервіс для збору даних про окупан
Про все Черкаси
Обсяг сюжету: 40. Період: 2022.03.02 16:00 - 2022.03.02 22:56
3. Президент утворив Координаційний штаб з гуманітарних та соціальних питань
Президент України
Обсяг сюжету: 30. Період: 2022.03.02 10:23 - 2022.03.02 23:51
4. Более 200 человек в Бородянке освободили из подвалов, оказавшихся под завалами
Українська правда
Обсяг сюжету: 14. Період: 2022.03.02 20:16 - 2022.03.02 22:45
5. У Бородянці з-під завалів врятували 200 людей, - ДСНС
Український Південь
Обсяг сюжету: 13. Період: 2022.03.02 20:16 - 2022.03.02 23:29
6. Президент образовал Координационный штаб по гуманитарным и социальным вопросам
Президент України
Обсяг сюжету: 13. Період: 2022.03.02 18:08 - 2022.03.02 23:41
7. Служба безопасности Украины, Вернись живим и волонтеры создали еще один общий сервис
Ukrainian Bessarabia
Обсяг сюжету: 13. Період: 2022.03.02 16:16 - 2022.03.02 21:56
8. Працюємо над тим, щоб Донеччина була повністю забезпечена їжею, - Павло Кириленко
Kramatorsk.info
Обсяг сюжету: 13. Період: 2022.03.02 16:15 - 2022.03.02 18:29

Рис. 3. Деталізація 1 за запитом волонтер

– об'єкти діяльності: українці, військові, захисники України, населення у містах прямих бойових дій, переселенці, мирні жителі, які найбільше потребують, прості люди, родини переселенців, постраждали, тварини, притулок для тварин;

– інформаційні ресурси: гід державних послуг для волонтерів, національний портал допомоги населенню, сторінка в соцмережі;

– дії суб'єктів: надати допомогу, оголосити збір, збирати допомогу, донатити, спрямувати зусилля, евакуювати, координувати діяльність, рятувати, вивозити постраждалих, допомагати, зустрічати постраждалих, передати допомогу, відправити допомогу, прихистити, об'єднатися, підтримувати, допомагати вистояти, привезти подарунки, приєднатися до проєкту, докладати зусилля, шукати фінансування, приймати і розміщувати переселенців, консультувати, розробляти, забезпечувати, робити на замовлення бійців, підтримувати, ризикувати життям, загинути, робити внесок в перемогу, робите неможливе;

– дії об'єктів: подякувати, отримати допомогу, звернутися по допомогу, отримати допомогу;

– дії суспільства і влади щодо волонтерів: нагородити, подякувати, вшанувати, випустити пам'ятну монету, привітати зі святом, звернутися, проінформувати.

У 2024 році відбулася трансформація стратегічного нарративу «Волонтери – потужна сила України» в «Волонтери – люди, які творять історію». Метою його впровадження були активізація підтримки волонтерів серед українського суспільства; попередження про діяльність псевдоволонтерів. Визначено такі нарративи оперативного рівня, які підтримують гранд-нарратив «Волонтери – люди, які творять історію»:

– «Волонтери та армія – єдина сила, яка впевнено рухає Державу до перемоги»: «Жінки, які плетуть маскувальні сітки, мають золоті руки. Вони згуртувалися своїм колективом, аби робити таку важливу справу і допомагати війську. Дуже вдячні їм за це», – зауважив нацгвардієць. Окрім того, військовим передали 200 FPV-дронів і мікроавтобус для перевезення особового складу (2024.08.27, 17:31, Вінницька міська рада); Волонтерський штаб «Українська команда» / Facebook Волонтери «Української команди» привезли захисникам на півден-

ному напрямку FPV-дрони та обігрівачі набори (2024.02.06, 17:05, Гордон). Лексичні маркери: жінки плетуть сітки, передали дрони і мікроавтобус, волонтери передали дрони і обігрівачі.

– «Волонтери гинуть, коли намагаються допомогти людям»: Росіяне убили медиков-волонтерів, применив FPV-дрон по автобусу «Госпитальєров» в поселке Белый Колодец, сообщил начальник следственного управления Нацполиции Харьковщины Сергей Болвинов (2024.08.14, 18:09, Об'єктив TV); Франція підтвердила загибель двох французьких волонтерів під час російського удару по Бериславу на Херсонщині 1 лютого 2024 року. Тоді ще троє волонтерів отримали поранення (2024.02.06, 20:32, Zmina.info). Лексичні маркери: росіяни вбили медиків-волонтерів, підтвердили загибель волонтерів.

– «Волонтери разом із рятувальниками рятують людей і тварин»: У результаті нічної атаки росії проти Запоріжжя постраждали 12 багатопверхівок і понад 20 приватних будинків у двох районах міста. Допомагають волонтери «Добробата» і працівники «Вельтум-Запоріжжя» (2024.08.27, 10:41, РІА Південь); Із прифронтових сіл і селищ поліція, рятувальники та волонтери готові евакуювати всіх до Запоріжжя і розмістити в гуртожитках (2024.08.27, 15:25, Форпост Медіа). Лексичні маркери: волонтери допомагають, рятувальники і волонтери готові евакуювати.

– «Волонтерські центри і хаби – місця, де об'єднується молодь»: Молодь створила мурал «Стійкість Кропивницького» біля волонтерського простору Кроп:Hub. Ініціаторами проєкту стали команди волонтерського штабу «KROP HUB», ГО «СКЦ Задзеркалля», МХ «АртПростір «HarryHub» за сприяння Управління молоді та спорту Кропивницької міської ради (2024.08.27, 19:18, Мій Кропивницький); Створювати будиночки для безпритульних тварин допомагають вихованці гуртка «Умілі ручки». Діти засипають усередину пляшок пінопласт та пісок. Наразі волонтери мають матеріали на встановлення ще двох пластикових будиночків, але планують зробити акцію постійною, щоб допомогти більшій кількості тварин (2022.12.03, 16:36, Перший портал). Лексичні маркери: молодь створила, вихованці гуртка допомагають волонтерам.

– «Псевдоволонтери використовують довіру людей для збагачення та допомоги ворогу»: Він передавав розвіддані до ФСБ через спільника, який виїжджав за кордон як волонтер та особисто звітував резиденту ворожої спецслужби (2024.02.06, 12:00, Правда ТУТ NEWS); Встановлено незаконну діяльність мобілізованого депутата однієї із сільських рад. У військовій частині він вносив прізвища своїх клієнтів, як водіїв-волонтерів, які виїжджали за гуманітарною допомогою для ЗСУ. У такий спосіб протягом липня 2022 – січня 2023 років підозрюваний допоміг незаконно виїхати за кордон 74 військовозобов'язаним чоловікам (2024.08.14, 13:20, Держприкордонслужба України). Лексичні маркери: виїжджав за кордон як волонтер, звітував спецслужбі, вносив прізвища, як водіїв-волонтерів.

– «Відомі українці долучаються до волонтерства»: Провідні медики Вінниччини, нині працюють на волонтерських засадах. Основна мотивація – допомога пораненим Захисникам та Захисницям. Головним спеціалістом центру є Дмитро Дмитрієв. Він лікар, доктор медичних наук, професор Вінницького національного медичного університету (2024.02.06, 13:25, Віта ТБ); «Місто щасливих дітей» заснував Херсонський обласний центр народної творчості, розказала військова волонтерка та заслужена діячка мистецтв України Тетяна Князева. Захід проводять у бомбосховищі задля безпеки учасників (2024.02.06, 18:58, Херсон Daily). Лексичні маркери: працюють на волонтерських засадах, військова волонтерка та заслужена діячка мистецтв України.

Лексичні маркери впровадження нарративу стратегічного рівня «Волонтери – люди, які творять історію» представлені такими **концептуально-тематичними групами**:

– суб'єкти діяльності: волонтери, письменник-волонтер, музикант-волонтер, поет-волонтер, психологи-волонтери, медики-волонтери, іноземні волонтери, дитячий волонтерський рух, юні волонтери, волонтери кіноіндустрії, волонтерський центр, координаційний гуманітарний штаб, волонтери «Добробату», волонтерський простір KROP HUB, волонтерський батальйон Госпітальєри, представники волонтерських організацій;

– дії суб'єктів: робити особистий внесок в перемогу, стати символом, надихати, діяти, передавати гроші, збирати донати для ЗСУ, допомагати іншим, плести маскувальні сітки, створити (платформу, мурал тощо), підтримувати, надавати допомогу, передати допомогу, евакуювати, закупляти, ініціювати акцію, лагодити автівки;

– об'єкти діяльності: захисники, військові, вимушені переселенці, постраждали, діти, маломобільні жителі, поранені, безпритульні тварини, родини з дітьми;

– дії суспільства і влади щодо волонтерів: нагородити, подякувати, відзначити, вручити нагороди, подати у суд на волонтерку, продовжити співпрацю.

Висновки і перспективи подальших досліджень. В умовах кризових ситуацій нарратив є важливим складником інформаційного простору, інструментом єднання нації і забезпечення її стійкості. Визначено, що поштовхом до формування стратегічного нарративу в кризових умовах можуть стати резонансні події у фізичному просторі (бомбардування Харкова). Зафіксовано трансформацію у 2024 році нарративу стратегічного рівня («Волонтери – потужна сила України» (2022 – 2023 рр.) на «Волонтери – люди, які творять історію» (2024 р.), що обумовлено соціальними потребами суспільства: необхідністю активізувати підтримку волонтерів серед громадянського суспільства і попередити про діяльність псевдоволонтерів. Проведений аналіз дозволив визначити лексичні маркери впровадження нарративів стратегічного рівня, які представлені концептуально-тематичними групами – репрезентаторами концепту *ВОЛОНТЕР*. Визначені концептуально-тематичні групи відображають як суб'єктів діяльності, їхні дії та риси, так і об'єкти діяльності та їхні дії, а також дії суспільства і влади щодо волонтерів. Отже, нарративи, що виникають у медіапросторі, є важливими інструментами у формуванні суспільних настроїв, поведінкових патернів інтерпретації подій і консолідації громадян країни.

Перспективи подальших досліджень убачаються в аналізі за технологією Великих Даних нарративного дискурсу щодо волонтерської діяльності в медійному просторі Росії за період повномасштабного вторгнення Росії в Україну.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Верменич Я.В. Локально-регіональні рівні вітчизняного нарративу. Український історичний журнал. 2013. №5. С. 4–23.
2. Віднянський С.В. Мартинов А.Ю. Національні історії в метанаративі процесу глобалізації: з європейського досвіду. *Український історичний журнал*. 2013. №6. С. 4–17.
3. Динаміка російських нарративів про Україну та їх експорт в український медіапростір. 2021. URL: <https://drive.google.com/file/d/15S3n--3ZgyPTNanoCLBUq9XuUN4VebtN/view> (дата звернення: 28.08.2024).
4. Дубов Д. В. Стратегічні комунікації: проблеми концептуалізації та практичної реалізації. Стратегічні пріоритети. *Серія: Політика*. 2016. № 4 С. 9–23.
5. Зикун Н.І., Бессараб А.О. Наратив як контентна основа міжнародних стратегічних комунікацій. *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*. 2020. №1(41). С. 4–12.
6. Компанцева Л. Лінгвістична експертиза соціальних мереж в умовах гібридних викликів національній безпеці України. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2020. № 40. С. 119–139.
7. Компанцева Л. «М'яка сила» Росії як медійна стратегія. Стратегічні комунікації в умовах війни: погляд від волонтера до науковця: монографія / [за заг. ред. Л. Компанцевої]. Київ : 7БЦ, 2024. С. 241–275.
8. Марківська Л, Сірук Н. Наративи «неконвенційної» війни сучасної Московії проти України. *Українознавчий альманах*. 2022. Вип. 30. С. 96–102.
9. Медіанаративи: колективна монографія / М. Бутиріна, А. Бахметьєва, О. Гудошник, О. Кирилова, Л. Хотюн. Дніпро : ЛІРА, 2022. 116 с.
10. Мільо А. В. Концепт БІЖЕНЕЦЬ: лінгвокультурний вимір (2014 – 2021pp.): монографія. Ужгород : Вид-во УжНУ «Говерла», 2024. 416 с.
11. Ніколаєнко Н., Василевич Ю., Комарчук О. Маніпулятивний характер російських засобів масової комунікації в умовах російсько-української гібридної війни. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2020. 1(7). С. 93–104.
12. Почепцов Г. Від покемонів до гібридних війн: нові комунікативні технології XXI століття. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2017. 257 с.
13. Снитко О. Стратегічні нарративи у системі механізмів протидії інформаційним впливам. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2020. № 40. С. 99–118.
14. Снитко О., Гречка С. Битва нарративів у сучасному медіапросторі України. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2022. №44. С. 86–117.
15. Сивак Т. В. Стратегічні комунікації у системі публічного управління України: монографія. Київ : НАДУ, 2019. 338 с.
16. Слухай Н. Структура інформаційного потоку періоду гарячої фази російської агресії та сугестивні засоби його просування. Стратегічні комунікації в умовах війни: погляд від волонтера до науковця: монографія / [за заг. ред. Л. Компанцевої]. Київ : 7БЦ, 2024. С. 285–301.
17. Шувальська Н.М. Остапчук С.С. Ворожі нарративи в умовах війни в медіа: вербальні маркери, інформаційна гігієна та способи протистояння. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2023. Том 34 (73). №2. Ч.2. С. 158–163.
18. Юдко Л. В. Концепт толерантність у дискурсі спецслужб (на матеріалі англійської, німецької, російської, української мов): дис.... канд. філол. наук. Київ, 2016. 270 с.
19. Юськів Х. Наративи російської пропаганди в Україні. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2020. Вип. 30. С. 226–232.
20. Яворська Г. Динаміка нарративів (до проблеми когнітивної опірності медійного простору). Стратегічні комунікації в умовах гібридної війни: погляд від волонтера до науковця: монографія. Київ : НА СБ України, 2021. С. 26–37.

ДЖЕРЕЛА:

21. Attack Index: інформаційно-аналітичний ресурс. URL: <https://attackindex.com> (дата звернення: 28.08.2024).

REFERENCES:

1. Vermenych, Ya.V. (2013). Lokalno-rehionalni rivni vitchyznianoho naratyvu [Local and regional levels of the national narrative]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal – Ukrainian Historical Journal*, 5, 4–23 [in Ukrainian].
2. Vidnianskyi, S.V., & Martynov, A.Iu. (2013). Natsionalni istorii v metanaratyvi protsesu hlobalizatsii: z yevropeiskoho dosvidu [National histories in the metanarrative of globalisation: from the European experience]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal – Ukrainian Historical Journal*, 6, 4-17 [in Ukrainian].

3. Dynamika rosiiskykh naratyviv pro Ukrainu ta yikh eksport v ukrainskyi mediaprostrir [Dynamics of Russian narratives about Ukraine and their export to the Ukrainian media space]. (2021). Retrieved from: <https://drive.google.com/file/d/15S3n--3ZgyPTHanoCLBUq9XuUN4BebtN/view> [in Ukrainian].
4. Dubov, D. V. (2016). Stratehichni komunikatsii: problemy kontseptualizatsii ta praktychnoi realizatsii [Strategic communications: problems of conceptualisation and practical implementation]. *Stratehichni priorityety. Serii: Polityka – Strategic Priorities. Series: Politics*, 4, 9–23 [in Ukrainian].
5. Zykun, N.I., & Bessarab, A.O. (2020). Naratyv yak kontentna osnova mizhnarodnykh stratehichnykh komunikatsii [Narrative as a content basis for international strategic communications]. *Derzhava ta rehiony. Serii: Sotsialni komunikatsii – State and Regions. Series: Social Communications*, 1(41), 4–12. [in Ukrainian].
6. Kompantseva, L. (2020). Lihvistychna ekspertyza sotsialnykh merezh v umovakh hibrydnykh vyklykiv natsionalnii bezpetsi Ukrainy. [Linguistic expertise of social networks in the context of hybrid challenges to the national security of Ukraine]. *Aktualni problemy ukrainskoi linhvistyky: teoriia i praktyka – Current Issues of Ukrainian Linguistics: Theory and Practice*, 40, 119–139 [in Ukrainian].
7. Kompantseva, L. (2024). «Miaka syla» Rosii yak mediina stratehiia [Russia's «soft power» as a media strategy]. *Stratehichni komunikatsii v umovakh viiny: pohliad vid volontera do naukovtsia – Strategic Communications in Wartime: A View from a Volunteer to a Scientist* (pp. 241–275). Kyiv: 7BC. [in Ukrainian].
8. Markivska, L., & Siruk, N. (2022). Naratyvy «nekonventsiinnoi» viiny suchasnoi Moskovii proty Ukrainy [Narratives of the «unconventional» war of modern Muscovy against Ukraine]. *Ukrainoznavchyi almanakh – Ukrainian Studies Almanac*, 30, 96–102 [in Ukrainian].
9. Butyrina, M., Bakhmetieva, A., Hudosenyk, O., Kyrylova, O., & Khotyun, L. (2022). *Medianaratyvy [Medianarratives]*. Dnipro : LIRA [in Ukrainian].
10. Milo, A.V. (2024). Kontsept BIZhENETs: linhvokulturnyi vymir (2014 – 2021 rr.): monohrafiia [The Concept of the Refugee: Linguistic and Cultural Dimension (2014-2021): a monograph]. Uzhhorod : Vyd-vo UzhNU «Hoverla» [in Ukrainian].
11. Nikolaienko, N., Vasylevych, Yu., & Komarchuk, O. (2020). Manipuliatyvnyi kharakter rosiiskykh zasobiv masovoi komunikatsii v umovakh rosiisko-ukrainskoi hibrydnoi viiny [The Manipulative Nature of Russian Mass Media in the Context of the Russian-Ukrainian Hybrid War]. *Mizhnarodni vidnosyny, suspilni komunikatsii ta rehionalni studii – International Relations, Social Communications and Regional Studies*, 1 (7), 93–104 [in Ukrainian].
12. Pocheptsov, H. (2017). Vid pokemoniv do hibrydnykh viin: novi komunikatyvni tekhnolohii XXI stolittia [From Pokémon to hybrid wars: new communication technologies of the 21st century]. Kyiv : Vydavnychiy dim “Kyievo-Mohylianska akademiia” [in Ukrainian].
13. Snytko, O. (2020) Stratehichni naratyvy u systemi mekhanizmiv protydiv informatsiinym vplyvam [Strategic narratives in the system of mechanisms to counteract information influences]. *Aktualni problemy ukrainskoi linhvistyky: teoriia i praktyka – Current Issues of Ukrainian Linguistics: Theory and Practice – Current Issues of Ukrainian Linguistics: Theory and Practice*, 40, 99–118 [in Ukrainian].
14. Snytko, O., & Hrechka, S. (2022). Bytva naratyviv u suchasnomu mediaprostrori Ukrainy [The Battle of Narratives in the Contemporary Media Space of Ukraine]. *Aktualni problemy ukrainskoi linhvistyky: teoriia i praktyka – Current Issues of Ukrainian Linguistics: Theory and Practice*, 44, 86–117 [in Ukrainian].
15. Syvak, T. V. (2019). *Stratehichni komunikatsii u systemi publichnoho upravlinnia Ukrainy: monohrafiia [Strategic communications in the system of public administration of Ukraine: a monograph]*. Kyiv : NADU [in Ukrainian].
16. Slukhai, N. (2024). Struktura informatsiinoho potoku periodu hariachoi fazy rosiiskoi ahresii ta suhestyvni zasoby yoho prosuvannia [The structure of the information flow during the hot phase of Russian aggression and the suggestive means of its promotion]. *Stratehichni komunikatsii v umovakh viiny: pohliad vid volontera do naukovtsia – Strategic Communications in Wartime: A View from a Volunteer to a Scientist* (pp. 285–301). Kyiv: 7BC. [in Ukrainian].
17. Shulska, N.M., & Ostapchuk, S.S. (2023). Vorozhi naratyvy v umovakh viiny v media: verbalni markery, informatsiina hihiena ta sposoby protystoiannia [Hostile narratives in the media during the war: verbal markers, information hygiene and ways of confrontation]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Serii: Filolohiia. Zhurnalistyka – Scientific Notes of V. I. Vernadsky TNU. Series: Philology. Journalism*, 34(73), №2, Ch.2, 158–163 [in Ukrainian].
18. Yavorska, H. (2021). Dynamika naratyviv (do problemy kohnityvnoi opirnosti mediinoho prostoru). Stratehichni komunikatsii v umovakh hibrydnoi viiny: pohliad vid volontera do naukovtsia [Dynamics of narratives (to the problem of cognitive resistance of the media space). Strategic Communications in Hybrid Warfare: A Volunteer-to-Scientist View: monograph]. Kyiv : NA SB Ukrainy [in Ukrainian].
19. Yuskiv, Kh. (2020). Naratyvy rosiiskoi propahandy v Ukraini [Narratives of Russian propaganda in Ukraine]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii filos.-politoh. studii*, 30, 226-232 [in Ukrainian].

20. Yavorska, H. (2021). Dynamika naratyviv (do problemy kohnityvnoi opirnosti mediinoho prostoru) [Narrative dynamics (on the problem of cognitive resilience of the media space)]. In L. Kompantseva (Ed.), *Stratehichni komunikatsii v umovakh hibrydnoi viiny: pohliad vid volontera do naukovtsia – Strategic Communications in Wartime: A View from a Volunteer to a Scientist* (pp. 26–37). Kyiv : NA SB Ukrainy. [in Ukrainian].

SOURCES:

21. Attack Index: informatsiino-analitychnyi resurs. Retrieved from: <https://attackindex.com>